03/06/2020

Η άμβλωση υπό το πρίσμα του δικαίου

/ Ορθόδοξες Προβολές

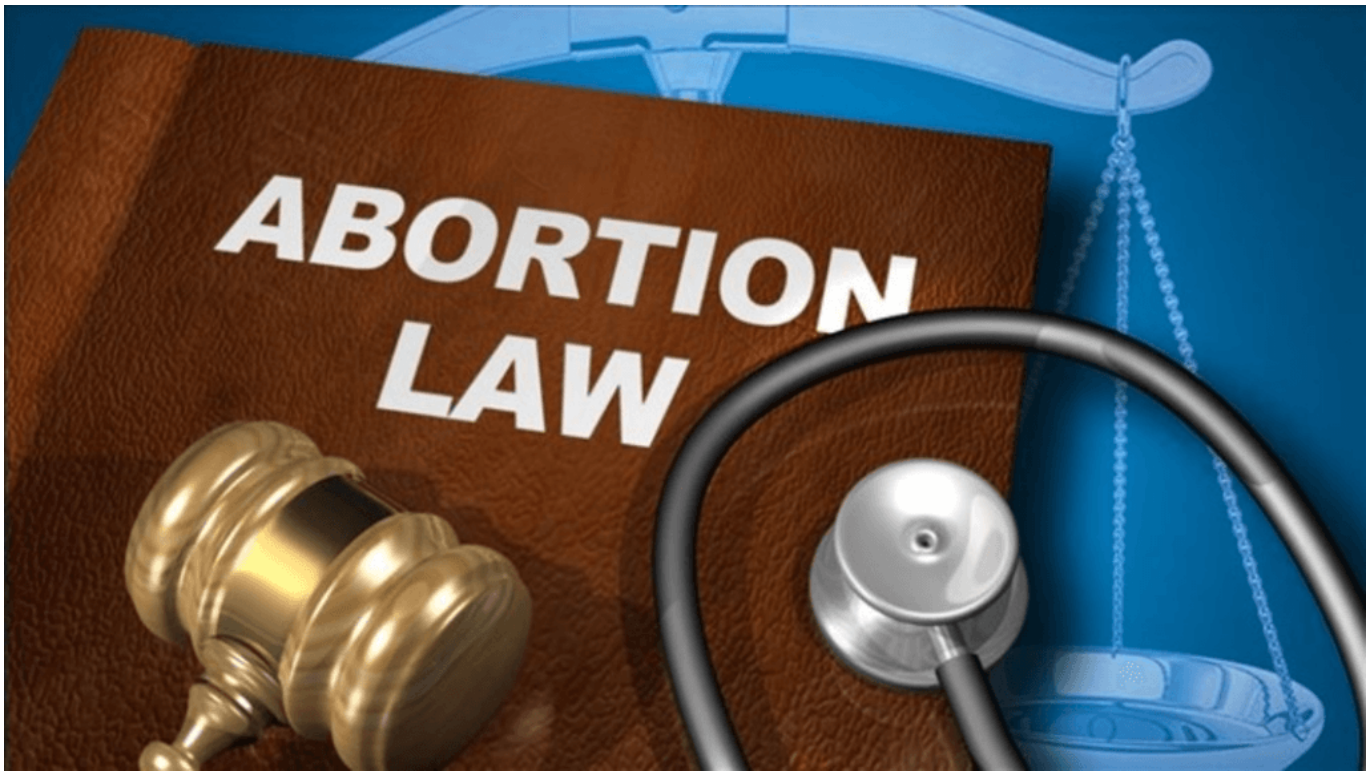

Της Μαρίας Γούλα, Δικηγόρου

Οἱ ἠθικὲς καὶ νομικὲς πτυχὲς τῆς ἄμβλωσης ἀποτελοῦν ἀντικείμενο ἔντονης συζήτησης σὲ πολλὰ κράτη μὲ τὸ κέντρο βάρους νὰ περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὴ φύση τοῦ ἐμβρύου καὶ τὴν ταύτιση τῆς ἄμβλωσης μὲ τὴν ἀνθρωποκτονία. Ταυτόχρονα, τίθεται καὶ τὸ ζήτημα τῆς αὐτοδιάθεσης τῆς ἐγκύου, δηλαδὴ τοῦ δικαιώματός της νὰ διαθέτει τὸ σῶμα της ὅπως αὐτὴ θέλει. Μὲ τὸ παρὸν γίνεται μία σύντομη προσέγγιση τοῦ ζητήματος, σὲ ἐπίπεδο τόσο συνταγματικοῦ καὶ διεθνοῦς δικαίου, ὅσο καὶ ἀστικοῦ καὶ ποινικοῦ, καθὼς ἐπίσης καὶ μία μικρὴ ἀναφορὰ τοῦ καθεστῶτος ποὺ ἰσχύει σὲ ἄλλες χῶρες.

ΤΟ ΕΜΒΡΥΟ ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΚΑΙ ΤΗΝ Ε.Σ.Δ.Α.

Στὸ Ἑλληνικὸ Σύνταγμα ἰσχύει ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσοτιμίας τῶν θεμελιωδῶν δικαιωμάτων, καθόσον δὲν καθιερώνεται καμία ἱεράρχησή τους. Μόνο το ἄρθρο 110§1 κάνει μιὰ ἱεράρχηση τῶν θεμελιωδῶν δικαιωμάτων καὶ τὰ διακρίνει σὲ ἀναθεωρητέα καὶ μὴ ἀναθεωρητέα. Ὅμως ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρχὴ τῆς ἰσοτιμίας τῶν θεμελιωδῶν δικαιωμάτων ὑπάρχει μιὰ αὐτονόητη ἐξαίρεση ποὺ ἀφορᾶ στὴν

ἀνθρώπινη ζωή. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὑπέρτατη ἀξία καὶ ἀποτελεῖ μάλιστα τὴν προϋπόθεση ὅλων των ἄλλων θεμελιωδῶν δικαιωμάτων. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς δὲν μπορεῖ νὰ «σταθμιστεῖ» σὲ καμία περίπτωση μὲ τὰ ἄλλα οὐσιώδη δικαιώματα, ἔχοντας πάντοτε τὸ προβάδισμα ἔναντι αὐτῶν. Τὸ Σύνταγμα ὑποχρεώνει τὸ κράτος νὰ προστατεύει τὴν ἀνθρώπινη ζωή, δίχως νὰ διακρίνει μεταξὺ γεννημένου καὶ κυοφορούμενου, οὔτε ἐξουσιοδότησε καὶ οὔτε καὶ ἐξουσιοδοτεῖ μέχρι τώρα τὸν νομοθέτη νὰ κάνει τέτοια διάκριση, συνεπῶς στὴν ἔννοια τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς ἐφόσον δὲν ὑπάρχει κάποια διάκριση, ἐμπεριέχεται καὶ ἡ ἀγέννητη ζωή. Ἡ ὑποχρέωση προστασίας προκύπτει ἀπὸ τὸ συνδυασμὸ τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθ. 2 τοῦ Συντάγματος, ποὺ ὁρίζει ὅτι «Ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ προστασία τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελοῦν τὴν πρωταρχικὴ ὑποχρέωση τῆς Πολιτείας» καὶ τῆς παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ Συντάγματος, ποὺ ἀναφέρει ὅτι «Ὅλοι ὅσοι βρίσκονται στὴν ἑλληνικὴ ἐπικράτεια ἀπολαμβάνουν τὴν ἀπόλυτη προστασία τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας τους.... Ἐξαιρέσεις ἐπιτρέπονται στὶς περιπτώσεις ποὺ προβλέπει τὸ διεθνὲς δίκαιο». Τὸ κράτος ὑποχρεοῦται νὰ σέβεται καὶ νὰ προστατεύει τὴν ἀξία τοῦ ἀνθρώπου στὴν ὁλότητά του ὡς εἶδος καὶ ἔμβιο ὄν, ἄρα καὶ ὡς ἔμβρυο. Τὸ Σύνταγμα προστατεύει τὸ δικαίωμα στὴ ζωὴ μὲ ἀπόλυτο τρόπο, ἰσχύει δηλαδὴ erga omnes, δηλαδὴ ἔναντι ὅλων καὶ σὲ καμία περίπτωση δὲν προβλέπει κάποιο δικαίωμα τῶν πολιτῶν ἢ ὑποχρέωση ὑποβολῆς τους σὲ θάνατο. Ἐφόσον καὶ τὸ ἔμβρυο εἶναι φορέας τοῦ δικαιώματος στὴ ζωή, ὁ νομοθέτης κάνοντας διάκριση μεταξὺ κυοφορούμενου καὶ γεννημένου ὄντος καὶ ἐπιτρέποντας τὴν τεχνικὴ διακοπὴ τῆς ἐγκυμοσύνης ἔστω καὶ ὑπὸ ὁρισμένες προϋποθέσεις, ἔρχεται σὲ πλήρη ἀντίθεση μὲ τὶς συνταγματικὲς διατάξεις ποὺ προστατεύουν τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἀξία τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ζωή, ἡ σωματικὴ καὶ διανοητικὴ ἀκεραιότητα τοῦ ἐμβρύου, προστατεύονται καὶ ἀπὸ διεθνῆ κείμενα ἀπὸ τὰ ὁποῖα δεσμεύεται ἡ χώρα μας. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρονται τὰ ἄρθρα 2 καὶ 3 τῆς Εὐρωπαϊκῆς Σύμβασης Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου τὰ ὁποῖα ὁρίζουν, ὅτι τὸ δικαίωμα στὴν ζωὴ κάθε προσώπου προστατεύεται ἀπὸ τὸν νόμο καὶ ὅτι σὲ κανέναν δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιβληθεῖ θάνατος ἐκ προθέσεως, οὔτε βασανιστήριο. Ἐπίσης στὸ Χάρτη Θεμελιωδῶν Δικαιωμάτων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἕνωσης τὸ ἄρθρο 1 ὁρίζει ὅτι: «ἡ ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια εἶναι ἀπαραβίαστη καὶ πρέπει νὰ προστατεύεται», τὸ ἄρθρο 2 προβλέπει ὅτι «κάθε πρόσωπο ἔχει δικαίωμα στὴ ζωή», στὴν παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 4 ἀναφέρεται ὅτι «κάθε πρόσωπο ἔχει δικαίωμα στὴ σωματικὴ καὶ διανοητική του ἀκεραιότητα» καὶ στὴν παρ. 2 ὅτι «στὸ πεδίο τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς βιολογίας, ἀπαγορεύονται οἱ εὐγονικὲς πρακτικές, ἰδίως ὅσων ἀποσκοποῦν στὴν ἐπιλογὴ προσώπων».

ΤΙ ΠΡΟΒΛΕΠΕΙ Ο ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

Σὲ ἐπίπεδο ποινικοῦ δικαίου, ὁ κανόνας ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ ἄρθ. 304 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικα (ΠΚ), τὸ ὁποῖο τροποποιήθηκε μὲ τὸν 4619/2019, εἶναι ὅτι ἀπαγορεύεται ἡ τεχνητὴ διακοπὴ τῆς ἐγκυμοσύνης καὶ γι' αὐτὸ ἄλλωστε τιμωρεῖται μὲ τὶς ποινὲς ποὺ τὸ ἄρθρο αὐτὸ κατὰ περίπτωση ἀναφέρει. Στὶς παρ. 1-3 τοῦ ἄρθρου 304 ὁρίζεται πὼς «Ὅποιος χωρὶς τὴ συναίνεση τῆς ἐγκύου διακόπτει τὴν κύησή της τιμωρεῖται μὲ κάθειρξη ἕως δέκα ἔτη. 2. Ὅποιος μὲ τὴ συναίνεση τῆς ἐγκύου ἢ τῶν προσώπων ποὺ ἔχουν τὴ γονικὴ μέριμνα ἢ ἐπιμέλειά της ἂν αὐτὴ εἶναι ἀνίκανη νὰ συναινέσει, διακόπτει τὴν ἐγκυμοσύνη της, τιμωρεῖται μὲ φυλάκιση ἕως τρία ἔτη ἢ χρηματικὴ ποινὴ καὶ ἂν ἐνεργεῖ κατ' ἐπάγγελμα, μὲ φυλάκιση τουλάχιστον δύο ἐτῶν καὶ χρηματικὴ ποινή. 3. Ἔγκυος ποὺ μετὰ τὴν εἰκοστὴ τέταρτη ἑβδομάδα τῆς κύησης διακόπτει τὴν ἐγκυμοσύνη της ἢ ἐπιτρέπει σὲ ἄλλον νὰ τὴν διακόψει τιμωρεῖται μὲ φυλάκιση ἕως ἕξι μῆνες ἢ χρηματικὴ ποινή».

Ἐπίσης κατὰ τὶς παρ. 1 καὶ 2 τοῦ ἄρθρο 304Α ΠΚ τιμωρεῖται καὶ ἡ πρόκληση βλάβης στὸ σῶμα ἢ στὴ διάνοια ἐμβρύου: «1. Ὅποιος βιαιοπραγεῖ σὲ βάρος ἐγκύου ἢ τῆς χορηγεῖ φάρμακα ἢ ἄλλες οὐσίες, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ προκληθεῖ βαριὰ βλάβη στὸ ἔμβρυο ἢ νὰ ἐμφανίσει τὸ νεογνὸ βαριὰ πάθηση τοῦ σώματος ἢ τῆς διάνοιάς του, τιμωρεῖται μὲ φυλάκιση τουλάχιστον ἑνὸς ἔτους. 2. Μὲ φυλάκιση ἕως δύο ἔτη ἢ χρηματικὴ ποινὴ τιμωρεῖται ὅποιος κατὰ τὴν πραγματοποίηση προγεννητικοῦ ἐλέγχου μετὰ τὴν εἰκοστὴ ἑβδομάδα τῆς κύησης ἢ κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ τοκετοῦ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τοῦ παιδιοῦ στὸν ἐξωτερικὸ κόσμο προκαλεῖ ἀπὸ ἀμέλειά του βαριὰ βλάβη στὸ ἔμβρυο ἢ γίνεται ὑπαίτιος στὸ νὰ ἐμφανίσει τὸ νεογνὸ βαριὰ πάθηση τοῦ σώματος ἢ τῆς διάνοιάς του»

Σύμφωνα μὲ τὸν παραπάνω κανόνα τοῦ Ποινικοῦ Κώδικα, ὅτι τὸ ἔμβρυο θεωρεῖται ἄνθρωπος μὲ αὐτοτελῆ προσωπικότητα ἀπὸ τὴ σύλληψή του καὶ ὄχι μόνο ἀπὸ τὴ γέννησή του, διότι ἂν δὲν θεωροῦσε αὐτοτελῆ ὀντότητα τὸ ἔμβρυο ἀπὸ τὴ σύλληψή του δὲν θὰ ὑπῆρχε λόγος νὰ θεμελιωθεῖ ὁ κανόνας τῆς προστασίας τῆς ζωῆς τοῦ ἐμβρύου καὶ τῆς προστασίας τοῦ σώματος καὶ τῆς διανοίας του. Τὸ ἔμβρυο ἀπολαμβάνει τὸ δικαίωμα στὴ ζωὴ τὸ ὁποῖο εἶναι ἀπόλυτο, δηλαδὴ ἰσχύει ἔναντι ὅλων καὶ ἔναντι τῆς μητέρας του καὶ κανένας δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπενεργεῖ πάνω του, προκαλῶντας του βλάβες ἢ ἀφαιρῶντας του ἀκόμη καὶ τὴν ἴδια τὴ ζωή. Ἡ ἀπαγόρευση τῆς ἐγκύου νὰ διακόψει τὴν ἐγκυμοσύνη της μετὰ τὴν 24η ἑβδομάδα τῆς κύησής της, ὅπως ρητὰ ὁρίζεται στὴν παρ.3 τοῦ ἄρθρου 304, ἀποδεικνύει ὅτι τὸ ἔμβρυο ἀποτελεῖ μία ξεχωριστὴ ἀνθρώπινη ὀντότητα καὶ ὄχι κάποιο μέλος τοῦ γυναικείου ὀργανισμοῦ, διαφορετικὰ ὁ νόμος θὰ παρεῖχε στὴν

κυοφοροῦσα τὸ δικαίωμα νὰ ἐπενεργεῖ στὸ ἔμβρυο ὅπως ἐκείνη ἐπιθυμοῦσε. Ἄλλωστε στὴν παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 304 γίνεται λόγος γιὰ πρόκληση βλάβης «πρὶν ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τοῦ παιδιοῦ στὸν ἐξωτερικὸ κόσμο».

Ἡ διατύπωση τοῦ νόμου κάνει ξεκάθαρο τὸ αὐτονόητο ὅτι τὸ ἔμβρυο εἶναι μία ἀνθρώπινη ὕπαρξη, ἡ ὁποία ἔχει δικαίωμα στὴ ζωὴ καὶ στὴν προστασία τῆς σωματικῆς καὶ διανοητικῆς ἀκεραιότητας. Οἱ διατυπώσεις αὐτὲς τοῦ νόμου ἐπαληθεύουν τὰ λόγια τοῦ καθηγητῆ τῆς Γενετικῆς, Jerome Leezeune, ὅτι «τὸ γονιμοποιημένο ὠάριο εἶναι ἕνας ἀνθρώπινος ὀργανισμὸς σὲ πλήρη ἀνάπτυξη, ποὺ ἔχει αὐτοτελῆ ἀξία. Δὲν εἶναι, οὔτε ἀποτελεῖ μέρος τοῦ σώματος τῆς γυναίκας, ἀλλὰ ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητο ἀνθρώπινο ὄν, τὸ ὁποῖο δὲν ἐξουσιάζεται ἀπὸ τὴν μητέρα, ἡ ὁποία «τὸ φιλοξενεῖ» στὸ σῶμα της».

Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι στὴν αἰτιολογικὴ ἔκθεση τοῦ Ποινικοῦ Κώδικα ἀναφέρεται ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 304 τοῦ ΠΚ: ὅτι «ἡ Ἑλληνικὴ κοινωνία γνώριζε τὸ ἔνοχο μυστικὸ τῆς τελέσεως παράνομων ἐκτρώσεων, τὸ ὁποῖο εἶχε δημιουργήσει μία παράλληλη ἀρρωστημένη κοινωνικὴ πραγματικότητα. Ὁ νόμος, ἐπειδὴ ἦταν σκληρός, χειροτέρευε τὴν κατάσταση καὶ ὁδηγοῦσε στὴν αὔξηση τῶν «παράνομων», ἐκτρώσεων, οἱ ὁποῖες προκαλοῦσαν καταστρεπτικὲς συνέπειες στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα τῆς γυναίκας». Ἄραγε μὲ τὴ νομιμοποίηση τῶν ἀμβλώσεων δὲν ὑφίστανται πλέον οἱ καταστρεπτικὲς συνέπειες αὐτῶν στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα τῆς γυναίκας; Εἶναι ἐντελῶς παράλογο, ἐπειδὴ οἱ πολίτες θέλουν νὰ παρανομοῦν καὶ ἐπειδὴ δῆθεν πληγώνεται τὸ κύρος τοῦ νόμου, νὰ εἰσηγεῖται ὁ νομοθέτης εἴτε τὴν ἀλλαγὴ τοῦ νόμου πρὸς τὸ ἐλαφρύτερο εἴτε τὴν κατάργησή του, ὅπως στὴν περίπτωση αὐτή. Ἡ ἀδυναμία τῶν πολιτῶν νὰ ἐφαρμόσουν τὸ νόμο δὲν δικαιολογεῖ τὴν κατάργησή του. Ὁ νομοθέτης μπροστὰ σὲ αὐτὴ τὴν ἀδυναμία δὲν πρέπει ἁπλῶς νὰ προσαρμόζει τοὺς νόμους στὴν ἠθικὴ τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ νὰ παιδαγωγεῖ μέσῳ αὐτῶν ἔχοντας ὡς θεμέλιό του τὶς βασικὲς ἀρχὲς τοῦ Συντάγματός μας καὶ τῶν διεθνῶν συμβάσεων ἀπὸ τὶς ὁποῖες δεσμεύεται ἡ χώρα μας.

Ὅπως ἤδη ἀναφέρθηκε, ἡ τεχνητὴ διακοπὴ τῆς ἐγκυμοσύνης ἀποτελεῖ μία κατ’ ἀρχὴν ἄδικη πράξη, ὡστόσο κατ’ ἐξαίρεση, αἴρεται τὸ ἄδικο αὐτῆς, μόνο ὅταν πληροῦνται ὁρισμένες προϋποθέσεις, οἱ ὁποῖες συνιστοῦν εἰδικοὺς λόγους ἄρσεως τοῦ ἀδίκου. Ἡ ἄρση τοῦ ἀδίκου δὲν συνεπάγεται τὴν αὐτοδίκαιη ἐξάλειψη τῆς πράξης, ἡ ὁποία ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται νομικά, ἀλλὰ παρέχει τὴ δυνατότητα ἀτιμωρησίας τοῦ ὑπαιτίου της πράξης.

Οἱ προϋποθέσεις ἄρσης τοῦ ἄδικου χαρακτήρα τῆς πράξης ὁρίζονται στὴν παρ. 4 τοῦ ἄρθρου 304 ΠΚ: «Δὲν εἶναι ἄδικη πράξη ἡ τεχνητὴ διακοπὴ τῆς ἐγκυμοσύνης ποὺ ἐνεργεῖται ἀπὸ τὴν ἔγκυο ἢ μὲ τὴ συναίνεση τῶν προσώπων ποὺ ἀναφέρονται στὴν παράγραφο 2 ἀπὸ γιατρὸ μαιευτήρα γυναικολόγο μὲ τὴ συμμετοχὴ

ἀναισθησιολόγου, σὲ ὀργανωμένη νοσηλευτικὴ μονάδα, ἂν συντρέχει μία ἀπὸ τὶς ἀκόλουθες περιπτώσεις:

α) «Δὲν ἔχουν συμπληρωθεῖ δώδεκα ἑβδομάδες ἐγκυμοσύνης».

Ὁ νομοθέτης στὸ σημεῖο αὐτό, δίχως καμία ἀπολύτως αἰτιολογία, παρέχει στὴ γυναίκα τὸ δικαίωμα ἕως τὴ 12η ἑβδομάδα τῆς κύησής της νὰ διακόψει τὴν ἐγκυμοσύνη της σὲ ὀργανωμένη κλινική. Ἄραγε τὸ ἔμβρυο ἕως τὴ 12 ἑβδομάδα τῆς κύησής του δὲν εἶναι ἀνθρώπινο ὄν, δὲν ἔχει δικαίωμα στὴ ζωή, τὸ κράτος δὲν ὀφείλει νὰ προστατέψει τὴ σωματικὴ καὶ διανοητικὴ ἀκεραιότητά του, ὅπως ἐπίσης καὶ τὴν ἀξία του, ἀλλὰ ἀποτελεῖ ἁπλῶς «προέκταση» τοῦ σώματος τῆς κυοφορούσας, μὲ συνέπεια αὐτὴ νὰ μπορεῖ νὰ τὸ διαθέτει κατ’ ἰδία βούληση; Κι ἂν θεωρήσουμε ὅτι δὲν εἶναι φορέας τοῦ δικαιώματος στὴ ζωὴ καὶ δὲν χρίζει προστασίας, πῶς ξαφνικὰ ἀπὸ τὴν 24η ἑβδομάδα ἀποκτᾶ αὐτὸ τὸ δικαίωμα, μὲ συνέπεια ἡ κυοφοροῦσα νὰ ὑποχρεοῦται κατὰ τὴν παρ. 3 τοῦ ἴδιου ἄρθρου νὰ συνεχίσει τὴν ἐγκυμοσύνη της καὶ σὲ περίπτωση ποὺ τὴ διακόψει νὰ τιμωρεῖται; Ἐπίσης, ἂν τὸ ἔμβρυο δὲν ἀποτελεῖ αὐτοτελῆ ὀντότητα καὶ δὲν εἶναι φορέας τοῦ δικαιώματος στὴ ζωή, ἀλλὰ μπορεῖ ἡ ἔγκυος νὰ διακόψει τὴν ἐγκυμοσύνη της μέχρι τὴν 12η ἑβδομάδα τῆς κύησής της, γιὰ ποιὸ σῶμα καὶ ποιὰ διάνοια κάνει λόγο ὁ νομοθέτης στὸ ἄρθρο 304Α καὶ γιὰ ποιὸ λόγο προστατεύει τὸ ἔμβρυο ἀπὸ τυχὸν βλάβες, δίχως μάλιστα νὰ θέτει κάποιο χρονικὸ περιορισμὸ ὡς πρὸς τὴν ἐπέλευση αὐτῶν τῶν βλαβῶν;

β) «Ἡ ἐγκυμοσύνη εἶναι ἀποτέλεσμα βιασμοῦ, ἀποπλάνησης ἀνήλικης, αἱμομιξίας ἢ κατάχρησης γυναίκας ἀνίκανης νὰ ἀντισταθεῖ καὶ δὲν ἔχουν συμπληρωθεῖ δεκαεννέα ἑβδομάδες ἐγκυμοσύνης».

Τὸ ἀπόλυτο δικαίωμα στὴ ζωὴ ὅπως θεμελιώνεται στὸ Σύνταγμά μας καὶ στὶς διεθνεῖς συμβάσεις δὲν εἶναι ἐν τέλει καὶ τόσο ἀπόλυτο στὴν ἔννομη τάξη μας, διότι ὁ νομοθέτης παρέχει τὴ δυνατότητα διακοπῆς τῆς κύησης σὲ περιπτώσεις βιασμοῦ, ἀποπλάνησης, αἱμομιξίας ἐφόσον δὲν ἔχουν συμπληρωθεῖ οἱ 19 ἑβδομάδες κύησης. Ὁ χρονικὸς περιορισμὸς μετατοπίζεται ἀπὸ τὶς 12 ἑβδομάδες (ποὺ ὁρίζονταν στὴν περίπτωση α΄ τῆς παρ. 4 τοῦ ἄρθρου 304) σὲ 19 ἑβδομάδες. Ὁ βιασμός, ἡ ἀποπλάνηση, ἡ αἱμομιξία εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ὀδυνηρὰ καὶ τραγικὰ γεγονότα καὶ κανεὶς δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ἰσχυριστεῖ τὸ ἀντίθετο. Τὸ ὄνειδος, ἡ βαναυσότητα καὶ οἱ ἀρνητικὲς συνέπειες τῶν παράνομων αὐτῶν πράξεων ποὺ ὁδήγησαν στὴν κυοφορία, δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ ἀποτελέσουν αἰτιολογικὴ βάση γιὰ τὴν ἄρση τοῦ ἀδίκου μίας ἐπίσης παράνομης πράξης. Ἡ δικαίωση καὶ ἡ ἀνακούφιση τῆς κυοφορούσας σὲ καμία περίπτωση δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ἰσοδυναμεῖ μὲ διακοπὴ τῆς κύησης, διότι, ὅπως ἔχει ἤδη ἀναφερθεῖ τὸ ἔμβρυο ἀποτελεῖ μία αὐτοτελῆ ὀντότητα ἡ ἀξία τῆς ὁποίας εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴ γενεσιουργὸ αἰτία της. Οἱ

ἐγκληματικὲς πράξεις ποὺ περιγράφονται δὲν ἀφαιροῦν ἀπὸ τὸ ἔμβρυο τὸ δικαίωμα στὴ ζωὴ καὶ στὴν προστασία τῆς ἀξίας καὶ τῆς ἀκεραιότητάς του, διότι αὐτὰ ἀποτελοῦν ἀντικειμενικὰ γεγονότα καὶ σὲ καμία περίπτωση δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἐξωτερικὰ στοιχεῖα ὅπως εἶναι ὁ τρόπος σύλληψης. Ἡ λύση ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ προταθεῖ στὶς ἀνωτέρω περιπτώσεις ὥστε νὰ μὴν καταπατᾶται τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς τοῦ ἐμβρύου, εἶναι ἡ υἱοθεσία τοῦ νεογέννητου ποὺ θὰ προκύψει ἀπὸ μία σύλληψη ποὺ πραγματοποιήθηκε μὲ ἐγκληματικὸ τρόπο, ἀπὸ οἰκογένειες ποὺ ἀδυνατοῦν νὰ ἀποκτήσουν παιδιά.

γ) «Ἔχουν διαπιστωθεῖ, μὲ τὰ μέσα προγεννητικῆς διάγνωσης, ἐνδείξεις σοβαρῆς ἀνωμαλίας τοῦ ἐμβρύου ποὺ ἐπάγονται τὴ γέννηση παθολογικοῦ νεογνοῦ ἢ ὑπάρχει ἀναπότρεπτος κίνδυνος γιὰ τὴ ζωὴ τῆς ἐγκύου ἢ κίνδυνος σοβαρῆς καὶ διαρκοῦς βλάβης τῆς σωματικῆς ἢ ψυχικῆς ὑγείας της. Στὴν περίπτωση αὐτὴ ἀπαιτεῖται σχετικὴ βεβαίωση καὶ τοῦ κατὰ περίπτωση ἁρμόδιου γιατροῦ».

Ἡ διάταξη αὐτὴ καθιερώνει ὅπως ἀναφερόταν καὶ στὴν εἰσηγητικὴ ἔκθεση τοῦ ΠΚ γιὰ τὸ ζήτημα τῶν ἀμβλώσεων, τὸν «οἰκογενειακὸ προγραμματισμὸ ὡς βασικὸ στοιχεῖο τῆς προληπτικῆς ἰατρικῆς». Πρόκειται στὴν οὐσία γιὰ μία προσπάθεια ἐφαρμογῆς τῆς εὐγονικῆς θεωρίας, τὴν ὁποία ἀσπαζόταν καὶ ἡ Χιτλερικὴ Γερμανία, ἡ ὁποία ἔρχεται σὲ ἀπόλυτη σύγκρουση μὲ τὴ διάταξη τοῦ ἄρθρου 21 πάρ. 2 ποὺ ὁρίζει ὅτι «...ὅσοι πάσχουν ἀπὸ ἀνίατη σωματικὴ ἢ πνευματικὴ νόσο ἔχουν δικαίωμα εἰδικῆς φροντίδας ἀπὸ τὸ κράτος». Τί εἴδους εἰδικὴ φροντίδα ἐγγυᾶται τὸ κράτος γιὰ τὰ ἄτομα μὲ εἰδικὲς ἀνάγκες, τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ νομοθέτης ἐπιτρέπει τὴ διακοπὴ τῆς κύησης ὥστε νὰ μὴ γεννηθεῖ κάποιο παθολογικὸ νεογνό; Ἡ ρύθμιση αὐτὴ ἀποτελεῖ μία κατάφωρη παραβίαση τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀτόμου μὲ εἰδικὲς ἀνάγκες ποὺ πρόκειται νὰ γεννηθεῖ, διότι παρέχεται τὸ δικαίωμα στὴν κυοφοροῦσα νὰ διακόψει τὴν κύησή της, ἀκριβῶς ἐξαιτίας τῆς παθολογίας τοῦ ἐμβρύου. Ἐπίσης, παραβιάζεται καὶ τὸ ἄρθρο 2 τοῦ Χάρτη Θεμελιωδῶν Δικαιωμάτων τῆς Ε.Ε. ποὺ ὁρίζει ὅτι «στὸ πεδίο τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς βιολογίας, ἀπαγορεύονται οἱ εὐγονικὲς πρακτικές, ἰδίως ὅσων ἀποσκοποῦν στὴν ἐπιλογὴ προσώπων».

ΑΠΟ ΠΟΤΕ ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΖΩΗ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ Α.Κ.;

Στὸν Ἀστικό μας Κώδικα (Α.Κ.), δηλαδὴ τὸν Κώδικα ποὺ ρυθμίζει τὶς σχέσεις καὶ τὶς διαφορὲς μεταξὺ ἰδιωτῶν, ὑπάρχει μία σειρὰ ἄρθρων ποὺ σχετίζονται μὲ τὸ κυοφορούμενο, τὴ φύση του, τὰ δικαιώματα καὶ τὶς ὑποχρεώσεις του:

Α) Τὸ ἄρθρο 35 ὁρίζει ὅτι «τὸ πρόσωπο ἀρχίζει νὰ ὑπάρχει μόλις γεννηθεῖ

ζωντανὸ και παύει νὰ ὑπάρχει μὲ τὸ θάνατό του»

Ἡ διάταξη τοῦ νόμου προβλέπει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὸ δίκαιο ὑπάρχει μόνο ἀπὸ τὴν στιγμὴ τῆς γέννησης καὶ μόνο ἂν γεννηθεῖ ζωντανός. Δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος θεωρεῖται ἀπὸ τὸν νόμο ὑπαρκτὸς καὶ ἀναγνωρίζεται ἡ προσωπικότητά του, μόνο ἂν ἀποχωριστεῖ ἀπὸ τὸ μητρικὸ σῶμα μετὰ τὸν τοκετὸ καὶ εἶναι ζωντανός. Σὲ ἀντίθετη περίπτωση τὸ ἔμβρυο θεωρεῖται νομικὰ ἀνύπαρκτο (ΕΡΝΟΜΑΚ, Βασ. Βαθρακοκοίλη, Τόμος Α΄ Γενικὲς Ἀρχές). Ἡ διάταξη αὐτὴ ἔρχεται σὲ πλήρη ἀντίθεση μὲ τὶς διατάξεις τοῦ Ποινικοῦ Κώδικα, ποὺ προστατεύουν πλήρως τὸ ἔμβρυο σὲ περίπτωση ὅπου ὑποστεῖ κάποια βλάβη.

Β) Τὸ ἄρθρο 36 προβλέπει ὅτι «ὡς πρὸς τὰ δικαιώματα ποὺ τοῦ ἐπάγονται τὸ κυοφορούμενο θεωρεῖται γεννημένο, ἂν γεννηθεῖ ζωντανό».

Ἡ ρύθμιση αὐτὴ ἐφαρμόζεται σὲ ὅλα τα δικαιώματα, ἀλλὰ κυρίως ἀφορᾶ τὰ κληρονομικά. Ἔτσι τὸ κυοφορούμενο μπορεῖ νὰ κληρονομήσει, νὰ ζητήσει ἀποζημίωση γιὰ θανάτωση προσώπου, καὶ ἱκανοποίηση γιὰ ψυχικὴ ὀδύνη, ἔχει δικαίωμα γιὰ διατροφὴ κτλ. Ἐπίσης, τὸ κυοφορούμενο ἔχει καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ εἶναι διάδικος βάσει τοῦ ἐδ. α΄ τοῦ ἄρθρου 62 ΚΠολΔ.

Γ) Στὸ ἄρθρο 1711 Α.Κ. ἀναφέρεται ὅτι «Κληρονόμος μπορεῖ νὰ γίνει ἐκεῖνος ποὺ κατὰ τὸ χρόνο τῆς ἐπαγωγῆς, δηλαδὴ τὸν χρόνο θανάτου τοῦ κληρονομουμένου βρίσκεται στὴ ζωὴ ἢ ἔχει τουλάχιστον συλληφθεῖ».

Σύμφωνα μὲ τὶς παραπάνω διατάξεις τὸ ἔμβρυο ἔχει πλήρη ἱκανότητα νὰ κληρονομήσει, ὑπὸ τὴν αἵρεση ὅτι θὰ γεννηθεῖ ζωντανὸ ὑπεισέρχεται δέ, ὄχι μόνο στὰ δικαιώματα τοῦ κληρονομουμένου, ἀλλὰ καὶ στὶς ὑποχρεώσεις τῆς κληρονομίας, ἐνῶ ἐπάγονται σὲ αὐτὸ δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις μὲ σύμβαση ἀπὸ τὸν ἐπιμελούμενο τὰ συμφέροντά του κ.λπ., (ΕΡΝΟΜΑΚ, Βασ. Βαθρακοκοίλη, Τόμος Α΄ Γενικὲς Ἀρχές,). Ἡ παροῦσα διάταξη ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ ἄρθρο 35 τοῦ ΑΚ, διότι ὁρίζει ὅτι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τουλάχιστον συλληφθεῖ κατὰ τὸ χρόνο θανάτου τοῦ κληρονομούμενου, μπορεῖ νὰ γίνει κληρονόμος. Ἀντιθέτως, στὸ ἄρθρο 35 ὅπως ἤδη ἔχει ἀναφερθεῖ, τὸ πρόσωπο ἀρχίζει νὰ ὑπάρχει κατὰ τὴ στιγμὴ τῆς γέννησής του κι ἐφόσον γεννηθεῖ ζωντανό. Πῶς εἶναι δυνατὸν ἐφόσον πρὶν τὴν γέννηση δὲν ὑφίσταται πρόσωπο βάσει τῆς ΑΚ 35, νὰ μπορεῖ τὸ συλληφθὲν ἔμβρυο νὰ θεωρηθεῖ κληρονόμος κατὰ τὴν ΑΚ 1711;

Δ) Μὲ τὸ ἄρθρο 1475 τοῦ Α.Κ, προβλέπεται ἡ δυνατότητα ἀναγνώρισης τοῦ κυοφορούμενου ἀπὸ τὸν πατέρα ἢ τὸν γεννήτορα πρὶν τὴ γέννησή του, τὰ ἀποτελέσματα ὅμως τῆς ἀναγνώρισης θὰ ἐπέλθουν, ἐφόσον τὸ κυοφορούμενο γεννηθεῖ ζωντανό.

Ε) Τέλος σὲ περίπτωση ὑπαίτιας καὶ παράνομης προσβολῆς τοῦ κυοφορούμενου πρὶν ἀπὸ τὸν τοκετὸ ἔχουν ἐφαρμογὴ τὰ ἄρθρα 57-59 καὶ 932 τοῦ ΑΚ γιὰ τὴν προστασία τῆς προσωπικότητάς του καὶ τὸ ἄρθρο 914 τοῦ ΑΚ γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς ζημίας ποὺ ὑπέστη ὡς ἔμβρυο. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀνωτέρω διατάξεων ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ ἔμβρυο θεωρεῖται ἤδη ἀπὸ τὴν σύλληψή του κανονικὸς ἄνθρωπος καὶ ἔχει ὅλα τα στοιχεῖα ποὺ συνθέτουν τὴν ἔννοια τῆς προσωπικότητας, διαφορετικὰ δὲν θὰ ὑπῆρχε λόγος ἐφαρμογῆς αὐτῶν, σὲ περίπτωση ποὺ θεωρούσαμε ὅτι πρὶν τὸν τοκετὸ δὲν ὑπάρχει πρόσωπο, ἄρα οὔτε προσωπικότητα ποὺ νὰ ἀπολαμβάνει τέτοιου εἴδους προστασία ἀπὸ τὸ νόμο, διότι ἂν δὲν ὑπάρχει πρόσωπο δὲν ὑφίσταται καὶ ἡ προσβολὴ κατὰ αὐτοῦ, συνεπῶς δὲν ὀφείλεται καὶ κάποια ἀποζημίωση λόγω τῆς προσβολῆς τῆς προσωπικότητας τοῦ ἐμβρύου.

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ;

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀξίζει νὰ γίνει μία συγκριτικὴ ἀναφορὰ τοῦ νομικοῦ καθεστῶτος ποὺ ἰσχύει σὲ ἄλλες χῶρες, ὥστε νὰ γίνει αἰσθητὸ τὸ χάσμα ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ τῶν νομικῶν ρυθμίσεων ποὺ ἰσχύουν ἀπὸ χώρα σὲ χώρα. Σὲ κάποιες χῶρες ἡ ἄμβλωση ἀπαγορεύεται, σὲ ἄλλες ἐπιτρέπεται ὑπὸ συγκεκριμένες προϋποθέσεις, ἐνῶ στὴν Κίνα ἐπιβάλλεται διὰ τοῦ νόμου.

Στὶς ΗΠΑ, τὸ δίκαιο τῆς ἄμβλωσης προσδιορίζεται σὲ πολιτειακὸ ἐπίπεδο καὶ διαφέρει σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀπὸ πολιτεία σὲ πολιτεία. Τὸ Ὀχάιο, τὸ Κεντάκι, ὁ Μισισιπὴς καὶ ἡ Λουϊζιάνα ἔχουν ἀπαγορεύσει τὴν ἄμβλωση μετὰ ἀπὸ περίπου ἕξι ἑβδομάδες. Ἐπίσης, σὲ πολλὲς πολιτεῖες ἰσχύουν ἐξαιρετικὰ περιοριστικοὶ νόμοι, ποὺ ἐπιβάλλουν σημαντικὰ προσκόμματα στὴν πρόσβαση τῶν γυναικῶν στὴν ἄμβλωση. Μάλιστα, μεταξύ τῆς 1ης Ἰανουαρίου καὶ τῆς 15ης Μαΐου 2019 θεσπίστηκαν 42 περιορισμοὶ τῶν ἀμβλώσεων. Κάποιοι ἀπὸ τοὺς περιορισμοὺς ποὺ ἰσχύουν εἶναι οἱ περίοδοι μεγάλης ἀναμονῆς πρὶν τὴν διακοπὴ τῆς κύησης, ἡ ὑποχρεωτικὴ ὑποβολὴ σὲ ἐξέταση μὲ ὑπέρηχο καὶ ἡ ὑποχρεωτικὴ συμβουλευτικὴ ἀπὸ κοινωνικοὺς λειτουργούς. Ἐπίσης, προβλέπονται αὐστηρὲς προϋποθέσεις γιὰ τοὺς ὑγειονομικοὺς φορεῖς ποὺ πραγματοποιοῦν ἀμβλώσεις, δὲν παρέχεται δωρεὰν κοινωνικοασφαλιστικὴ κάλυψη πλὴν τῶν περιπτώσεων τοῦ βιασμοῦ, τῆς αἱμομιξίας ἢ τῆς διακινδύνευσης τῆς ζωῆς τῆς ἐγκύου, ἐνῶ εἶναι ἀπαραίτητη ἡ γονικὴ

συναίνεση γιὰ τὶς ἔφηβες ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ προχωρήσουν σὲ ἄμβλωση.

Σὲ πολλὲς ἄλλες ἀφρικανικὲς χῶρες ἡ ἄμβλωση ἀπαγορεύεται ρητὰ διὰ νόμου, ἐνῷ σὲ κάποιες, ὅπως στὴν Αἴγυπτο, τὴ Λιβύη, τὴν Νιγηρία, εἶναι νόμιμη, μόνο ἐφόσον γίνεται μὲ σκοπὸ τὴν ἀποτροπὴ κινδύνου ζωῆς ἢ βλάβης τῆς σωματικῆς ὑγείας τῆς ἐγκύου καὶ ἀποκλείεται στὶς περιπτώσεις βιασμοῦ ἢ ἄλλων ἐγκλημάτων.

Ἡ Κίνα διαφεύγει ἀπὸ τὸν κανόνα τῆς ὑποχρέωσης συνέχισης τῆς κύησης καὶ τῆς διακοπῆς της σὲ ἐξαιρετικὲς περιπτώσεις, ὅπως ἰσχύει στὰ περισσότερα κράτη καὶ ἐφαρμόζει προγράμματα ὑποχρεωτικῆς διακοπῆς τῆς κύησης, ὑπαγορεύοντας τὶς ἀναπαραγωγικὲς ἐπιλογὲς τῶν πολιτῶν, κατὰ παράβαση τῶν θεμελιωδῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

Στὴν Εὐρώπη παρατηρεῖται ἕνα εὖρος νομικῶν διαφοροποιήσεων. Στὸ 56% τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ἡ κύηση μπορεῖ νὰ διακοπεῖ ὡς τὴν 14η ἑβδομάδα. Στὸ 24,3% τῶν χωρῶν τὸ ὅριο εἶναι οἱ δέκα ἑβδομάδες, στὴ Σουηδία εἶναι 16 ἑβδομάδες, στὴν Ὁλλανδία καὶ στὸ Ἡνωμένο Βασίλειο (μὲ τὴν ἐξαίρεση τῆς Βόρειας Ἰρλανδίας) εἶναι 24 ἑβδομάδες. Στο Ἡνωμένο Βασίλειο ἡ ἄμβλωση εἶναι ἐπιτρεπτὴ σὲ περιπτώσεις σοβαρῆς βλάβης τῆς ὑγείας τοῦ ἐμβρύου ἢ τῆς ἐγκύου. Στὴ Φινλανδία ἐπιτρέπεται πρὶν ἀπὸ το 17ο ἔτος ἡλικίας τῆς γυναίκας ἢ μετὰ τὸ 40ο, καθὼς ἐπίσης καὶ ἐὰν ἡ γυναίκα ἔχει ἤδη τέσσερα παιδιά, διαπιστωμένες οἰκονομικὲς δυσκολίες ἢ προβλήματα ὑγείας. Στὴν Πολωνία, ἡ ἄμβλωση ἀναγνωρίστηκε μόλις τὸ 1997 καὶ ἐπιτρέπεται μόνο σὲ περιπτώσεις βιασμοῦ, αἱμομιξίας ἢ σοβαρῶν προβλημάτων ὑγείας τοῦ ἐμβρύου. Στὴν Ἰταλία ἡ ἄμβλωση ἐπιτρέπεται, ὡστόσο περίπου τὸ 70% τῶν γιατρῶν δηλώνουν «ἀντιρρησίες συνείδησης» καὶ ἀρνοῦνται νὰ παράσχουν τὶς ὑπηρεσίες τους στὶς γυναῖκες ποὺ σκοπεύουν νὰ διακόψουν τὴν ἐγκυμοσύνης τους.

Τέλος, ἡ χώρα μας κατέχει τὴν πρωτιὰ τῶν περιστατικῶν διακοπῆς τῆς κύησης σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπη καὶ τὴν τρίτη θέση στὸν κόσμο, τὸ 2017 σύμφωνα μὲ στοιχεῖα τῆς ΕΛΣΤΑΤ, βρισκόταν στὴν 199η θέση τῶν γεννήσεων μεταξὺ τῶν 220 χωρῶν, καθὼς οἱ γεννήσεις ἦταν 88.553 καὶ ἀντίστοιχα οἱ θάνατοι ἦταν 124.501, δηλαδὴ κατὰ 35.948 περισσότεροι οἱ θάνατοι ἀπὸ τὶς γεννήσεις. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ εἶναι θλιβερὰ καὶ ὑποδεικνύουν ὅτι ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία θέτει πάνω ἀπὸ τὸ σεβασμὸ τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καὶ τῆς ἀξίας τοῦ προσώπου, ἀτομικά, οἰκονομικὰ καὶ ἄλλου εἴδους συμφέροντα καὶ ἐπαληθεύει τὰ λόγια τοῦ Ἰταλοῦ νομομαθῆ Ραφαέλλο Bellestrini ὅτι «Ἡ ἔσχατη ἀπόδειξη, ὅτι ἕνας λαὸς ἔφθασε στὸ ἔσχατο σημεῖο ἠθικῆς καταπτώσεως, θὰ εἶναι ἡ ἐποχὴ ποὺ ἡ ἔκτρωση θὰ θεωρεῖται κάτι τὸ κοινωνικὰ ἀνεκτὸ καὶ συνηθισμένο».

Πηγές:

Γενικὲς Ἀρχὲς Ἀστικοῦ Δικαίου, Ἀπόστολος Γεωργιάδης, Δίκαιο καὶ Οἰκονομία, Π.Ν. Σάκκουλας

Ποινικὸ Δίκαιο Γενικὸ Μέρος, Α. Καραγιαννόπουλος.

Το νομικό καθεστώς των αμβλώσεων ανά τον κόσμο

https://www.afistemenaziso.gr/texts/legal/legal/georgios-royntas-ektrosi-i-dolofonia-enos-agennitou-paidiou

https://www.afistemenaziso.gr/texts/legal/legal/nikolaos-zairhs-hmerida-larisa-2018

https://www.afistemenaziso.gr/texts/legal/legal/ektrwseis-to-nomothetiko-plaisio

https://www.iefimerida.gr/news/294496/amvloseis-ti-ishyei-stin-ellada-oi-diaforopoiiseis-stin-eyropi

https://www.amnesty.gr/news/articles/article/22266/nomoi-peri-amvloseon-stis-ipa-10-pragmata-poy-prepei-na-gnorizete

https://www.nytimes.com/interactive/2019/us/abortion-laws-states.html

http://www.dsanet.gr/

Πηγή: («Ἡ ἄμβλωση ὑπὸ τὸ πρίσμα τοῦ Δικαίου», περιοδικὸ Παρεμβολὴ τεῦχος 131 (2019) σσ.12-15) / ΑΦΗΣΤΕ ΜΕ ΝΑ ΖΗΣΩ afistemenaziso.gr